

On Dokuzuncu Yüzyıl Görsel Çağı ve Osmanlı Yeni Şiiri

Veysel Öztürk

Özet

On dokuzuncu yüzyılın toplumsal ve kültürel dönüşümlerini anlamakta göz ardı edilemeyecek olgulardan birisi görselliktir. Teknolojik gelişmelerin etkisiyle giderek görsellik çağı haline gelen on dokuzuncu yüzyılda görsellik, Batı edebiyatlarının yüzyıla özgü gerçekçiliğinden etkilenen Osmanlı edebî modernleşmesini ortaya çıkış ve gelişiminde belirleyici rol oynar. Bu rolün belirgin biçimde görüldüğü yer yeni Osmanlı-Türkçe şiirdir. Osmanlı edebî modernleşmesi klasik şiirden kendisini ayrıştırırken bunu gerçekçi temsil iddiasıyla yapar. Yüzyılın ikinci yarısındaki yeni şiirde bu durum en açık biçimde doğa şiirlerinde ve iki aşamada izlenebilir: a) Görsel bir gerçekçiliğin öne çıkarılmaya çalışıldığı şiirlerde sık sık kendisine özgü gerçekçiliğe sahip klasik şiir konvansiyonları araya girer. b) Görselliğin kamusal mekândaki etkisi arttıkça, görsel temsile dayanan yeni şiir konvansiyonları, klasik şiirin gerçekçiliğini tasfiye eder. Abdülhak Hâmid, Recaizâde Mahmud Ekrem, Cenap Şahabeddin ve Tevfik Fikret'in şiirlerinde klasik şiirle yeni şiir arasındaki bu biraradalık, etkileşim ve gerilimi takip etmek mümkündür.

Anahtar Sözcükler: Görsellik, Osmanlı-Türkçe şiir, pastoral, pitoresk, yüce.

Visual Age of XIX. Century and Ottoman New Poem

Abstract

Visuality is a key term for understanding the social and cultural transformations of the nineteenth century. The technological developments of this period saw an "age of visuality" develop around realist European literature, which was a crucial influence on the emergence and evolution of Ottoman literary modernization. This effect was clearly evident in the Ottoman-Turkish poetry of the late nineteenth century in which realistic representation provided a justification for breaking with classical literary conventions. The new emphasis on visual reality was particularly evident in nature poems and occurred in two stages: a) Early literary innovators attempt to promote visual realism in the Western sense, but are hampered by the interference of classical Ottoman literary conventions with their own distinctive realism. b) New literary conventions begin to eliminate

classical conventions as visuality gains acceptance in public space. This interplay and tension between the old and the new can be seen in Abdülhak Hâmid's, Recaizâde Mahmud Ekrem's, Cenap Şahabeddin's and Tevfik Fikret's poems.

Keywords: Visuality, Ottoman-Turkish poetry, pastoral, picturesque, sublime

Çok-Modlu Eleştiri Yöntemi ile Bir Karma-Metin Okuması: “Bize Kuş Dili Öğretildi”

Şevket Tüfekçi

Özet

Son yıllarda yeni teknolojilerin ve disiplinlerin gelişmesi ile birlikte yazın alanında çok-disiplinli ve çok-modlu ürünler ortaya konmaya başlanmıştır. Geleneksel uzlaşımları bozan, görsel, sesli ve tipografik araçlarla donatılmış bu çalışmaların incelenmesinde doğal olarak tek-modlu yazın anlayışının eleştirel yöntemleri yetersiz kalmaktadır.

Bu bağlamda bu çalışmada çok-modlu yazınsal yaklaşımla üretilmiş, Murat Gülsoy ve Sercan Şengün’ün ortak tasarımı olan “Bize Kuşdili Öğretildi” isimli karma-metin incelenecektir. İncelemede çok-modlu yazın alanında ortaya atılmış en güncel çalışmalardan Jarryd Luke’un çok-modlu inceleme yöntemi uygulanacaktır.

Böylelikle son yıllarda uluslararası yazın alanında çok fazla ürünler veren bu yaklaşımın Türkiye’de de tanıtılmasına katkı sağlanacak ve bu alanda oluşabilecek boşluğu dolduracak bir adım atılmış olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Görsellik, Çok-modluluk, Karma-metin, Hiper-metin, Tipografi.

Reading a Hybrid Text with the Multimodal Critical Method: “Bize Kuş Dili Öğretildi” (“We Have Been Taught the Language of Birds”)

Abstract

In recent years with the development of new technologies and different kinds of disciplines, multidisciplinary and multimodal narratives have begun to come out in literary field. Naturally, analyzing methods of monomodal literary approaches are insufficient in analyzing of these kinds of products, equipped with visual, audio and typographic resources, breaking traditional conventions.

In this context, one of Murat Gülsoy and Sercan Şengün’s cooperative design, a hybrid text “Bize Kuşdili Öğretildi”, produced in a multimodal literary approach will be examined in this study. Jarryd Luke’s multimodal analysis method, one of the most recent methods of multimodal literary field will be applied.

Thus, this approach giving lots of products in international literary field will be mapped out and a step filling the gap that may occur in this field in Turkey will be taken.

Keywords: Visuality, Multimodality, Hybridtext, Hypertext, Typography.

Sadece Hak Edenler İçin Bir Öykü: Tüm Masalların Tek Cadısı Fulya İçöz

Özet

Masallar insan hayatının bir yansıması olarak karşımıza çıkmakta dolayısıyla toplumun ahlak kurallarını içermektedir. Bu genel geçer kurallara uymayan cadı gibi figürler, masallarda olumsuz portreler çizmektedir. Ancak zamanla değişip dönüşen edebiyat biçimlerinde “öteki” kavramının simgesi haline gelen cadının rolü de değişmiş ve yeniden yazımlarda kendisine stereotipik cadı figüründen farklı hikayeler yazılmıştır. Bu makalede bir yeniden yazım örneği olan Bill Willingham tarafından yaratılmış Fables serisindeki cadı figürüne değinilecektir. Willingham sözlü kültürdeki masalların stereotipik karakterlerini Fables serisinde tamamen değiştirmiş ve madalyonun öteki yüzünü gösterip karakterlerin kısır döngüsünü bozmuştur. Buradan hareketle Fables serisindeki cadı figürüne de kötülüğün somutlaşmış halinden başka bir rol biçilmiş ve kendisine hikayesini anlatacak bir ses verilmiştir. Böylece okuyucu kanon edebiyatındaki cadıdan farklı bir kadın figürünü tanımıştır.

Anahtar Sözcükler: Cadı, Masal, Stereotip, Yeniden Yazım, Çizgi Roman

A Tale Only For Those Who Deserve It: The Only Witch of All Tales

Abstract

Fairy tales appear as the reflection of life; therefore, they consist of the moral codes of society. The figures such as witches who do not obey these common rules are portrayed in a negative way in tales. However, the role of the witch, who is the symbol of “the other”, has changed in expanding literary genres and the stories of figures other than the stereotypical witch figure have been written. In this article, the witch figure in Fables by Bill Willingham will be examined. Willingham has completely changed the stereotypical characters in tales; moreover, he has shown the other side of the coin and let the characters free from their vicious circle in Fables. Thus, it can be said that the witch in Fables is portrayed as a figure other than the embodiment of evil and given a voice to tell her own story. In this manner, the reader encounters with a different witch from the one in canonical literature.

Keywords: Witch, Fairy Tales, Stereotype, Re-Writing, Graphic Novels

Orfeus'un Arzusu: Tanpınar'ın Sembolist Estetiği Bağlamında *Huzur* İçin Bir Yakın Okuma Denemesi

Emrah Pelvanoğlu

Özet

Yunan mitolojisi, Avrupa edebiyatlarının her daim temel anlatı kaynaklarından biri olagelmıştır. Farklı dönemlerde farklı işlevler yüklenen bu temel kaynak, 19. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkan ve bireyin iç dünyasını merkeze alan sembolist / modernist sanat pratiklerinin de önemli anlatı izleklerini oluşturur. Edebiyat anlayışı bu modernist bağlamda gelişmiş olan Ahmet Hamdi Tanpınar (1901-62), çeşitli deneme ve kurmaca metinlerinde atıfta bulunduğu Orfeus mitini ve mite içsel bazı sembolist öğeleri farklı anlatılarında özgün bir şekilde yeniden üretmiştir.

Bu yazının amacı *Huzur*'un "Suad" başlıklı üçüncü bölümünün, Emir-gân'daki evde verilen daveti konu alan ilk sekiz altbölümünün bir yakın okumasını yaparak, Orfeus mitinin, Tanpınar'ın sembolist estetiği bağlamında nasıl üretildiği ortaya koymaktır. Bu sekiz alt bölüm *Huzur*'un, Ferahfeza ayininin anlatıldığı dördüncü ve beşinci alt bölümler ise bu sekiz altbölümün "doruk noktası" (climax) olarak değerlendirilebilir. Tanpınar'ın sanat bağlamında önemli bulduğu Orfeus miti, dördüncü ve beşinci alt bölümlerdeki "müzik icrasının anlatımı"nda yeniden üretilir. İncelemimizde bu yeniden üretimin nasıl yapıldığını tartışırken, *Huzur*'da büyük oranda Tanpınar'ı temsil ettiği sıklıkla söylenegelmiş Mümtaz'ın Nuran ve Suad'la olan ilişkisi bağlamında bazı özelliklerini de değinecek ve Orfeus mitinin ölüm-aşk-sanat üçgeninde anlam kazanan bu "aşk anlatısı"nı, Tanpınar'ın modernist edebiyatının nasıl okunması gerektiğine dair önemli bir örnek olarak değerlendireceğiz.

Anahtar kelimeler: orfeus miti, sembolist estetik, nevroitik kahraman, içsellik, modernist edebiyat

Orpheus's Desire: Symbolist Aesthetic in Ahmet Hamdi Tanpınar's Literature and A Close Reading of it in *Huzur*

Abstract

Mythology of the Ancient Greek has always been one of the main sources of European literature. This basic source which fulfilled different functions in different periods was used in the last quarter of 19th century by symbolist-modernist artists to express human inner-perception. Ahmet Hamdi

Tanpınar, (1901-62) who is one of the first modernist writers of Turkish literature, references the myth of Orpheus in many of his writings and reproduces it in his various narratives.

The aim of this article is to analyze the reproduction of the Orpheus myth in Ahmet Hamdi Tanpınar's most celebrated novel *Huzur* (1949) in the context of his symbolist aesthetic, by making a close reading of the novel's third chapter entitled "Suad". The first eight subchapters of "Suad" and especially the fourth and fifth subchapters, in which some of the important figures of the novel narrate the performance of a "Ferahfeza Ayini", can be considered the climax of the novel. In these subchapters Tanpınar reproduces the myth of Orpheus by interpreting aspects of the performance. Our goal is to introduce a reading of Tanpınar's modernist literature with an analysis of this famous "love story", which makes sense in terms of the death-love-art triangle of the Orpheus myth.

Keywords: Myth of Orpheus, symbolist aesthetic, neurotic hero, inwardness, modernist literature